

Gemeente Heemskerk 2040:

Trends en ontwikkelingen
in en om Heemskerk

Voorwoord

2040 lijkt ver weg. In de komende 30 jaar zal er van alles en nog wat gebeuren waar wij ons nu nog geen voorstelling van kunnen maken. Denk maar eens terug aan de jaren '70 en wat er sindsdien allemaal veranderd is. Wie had toen gedacht dat De Hoogovens in Indiase handen zouden komen? Wie had toen gedacht dat we bijna allemaal zouden internetten? We kunnen de toekomst niet voorspellen, maar we kunnen wel trends en signalen van verandering in de gaten houden en anticiperen op mogelijke consequenties van ontwikkelingen.

Dit is belangrijk, want 2040 is eigenlijk ook heel dichtbij. Beslissingen die wij nu nemen, hebben impact in de toekomst. Woonwijken of industrieterreinen die wij nu besluiten te ontwikkelen blijven nog jaren staan, maar is er dan nog wel behoefte aan? Om nu goede besluiten te kunnen nemen is het dus zaak om vooruit te kijken. Wat zien we nu al om ons heen voor ontwikkelingen op ons afkomen, waar we rekening mee dienen te houden in onze besluitvorming?

Aangezien we geen data over de toekomst hebben en gezien de onvoorspelbaarheid ervan zullen we verschillende alternatieven door moeten denken, om tot een goede strategische visie "Heemskerk 2040" te kunnen komen. Scenariodenken is hiervoor als hulpmiddel gekozen. Op basis van trends en ontwikkelingen zullen een aantal van elkaar verschillende toekomstbeelden ontwikkeld worden. Op deze wijze verkennen we de lange termijn, om voor de korte en middellange termijn een gedegen en gedragen strategische visie op Heemskerk te ontwikkelen.

Voor u ligt het resultaat van de eerste fase in dit traject: de trendrapportage. Hierin staan trends en ontwikkelingen beschreven, die wij met elkaar hebben geïnventariseerd en die als input zullen dienen voor het ontwikkelen van de toekomstscenario's. Dit trendboek is tot stand gekomen op basis van deskresearch en een tweetal trendworkshops met in totaal ruim zestig betrokkenen uit en rondom Heemskerk en de gemeentelijke organisatie. In de rapportage zijn trends opgenomen waarvan verwacht wordt dat ze een grote impact op Heemskerk zullen hebben en tot strategische vraagstukken voor de gemeente zullen leiden. Ik hoop dat dit trendboek u zal prikkelen om met ons de volgende stappen in het proces mee te willen maken.

Regeren is vooruitzien!

J.R.A. Nawijn,
burgemeester Heemskerk.

Inhoud

Voorwoord	2
1. Wie zijn de Heemskerkers rond 2040?	5
Vergrijzing, ontgroening en verkleuring	5
2. Wat doen Heemskerkers rond 2040?	8
Qua inspanning: werken, zorgen en leren	8
Qua ontspanning: consumeren en recreëren	13
3. Hoe bewegen Heemskerkers zich rond 2040?	15
Mobiliteit en virtualisering	15
4. Hoe ziet de Heemskerkse overheid eruit rond 2040?	19
Globalisering en klimaatverandering	19
5. Hoe ziet de (Heemskerkse) overheid eruit rond 2040?	24
Ambtelijk organisatorisch: elektronische overheid	24
Politiek bestuurlijk: Metropoolregio Amsterdam	26
Colofon	29

1. Wie zijn de Heemskerkers rond 2040?

VERGRIJZING, ONTGROENING EN VERKLEURING

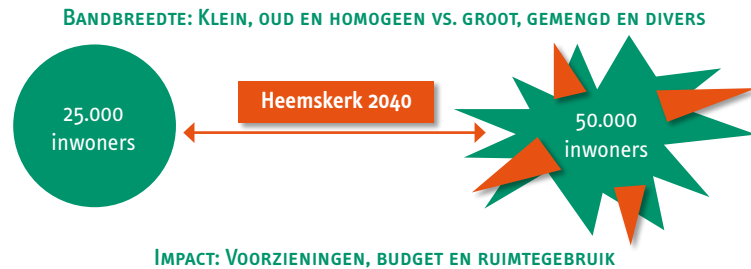
De samenstelling van de bevolking te Heemskerk zal de komende decennia aanzienlijk veranderen. **Vergrijzing** en **ontgroening** bepalen tot 2040 de demografische werkelijkheid in Heemskerk. Wat betreft **verkleuring** zal immigratie uit Oost Europa een belangrijke impact hebben. Het is nog onzeker in hoeverre deze immigratie een tijdelijk karakter zal hebben en hoe groot de invloed hiervan op Heemskerk zal zijn met betrekking tot de lokale arbeidsmarkt en bevolkingsdiversiteit. De prognose is dat de impact op de arbeidsmarkt zeker tot 2015 merkbaar zal zijn. Momenteel telt Heemskerk 27 nationaliteiten. Het internationale karakter van Corus draagt hieraan bij.

De nationale piek in **vergrijzing** wordt verwacht rond 2030. De groep 60+-ers is dan namelijk op haar hoogst en de dip in de bevolkingsgroep van 20-65 jaar het grootst. Daarna draait het proces om naar **vergroening** en **ontgrijzing**¹. Interessant hierbij is de mogelijke stijging van de levensverwachting. Er zijn signalen, dat mensen in de toekomst veel ouder zullen worden dan nu; reguliere leeftijden van 90-100 jaar. De kwaliteit van leven zal ook langer hoog blijven: vitaal tot je 70ste. Een nadeel hiervan is dat de periode van 'kwakkelen' met de gezondheid en de hoge bijbehorende kosten waarschijnlijk ook zullen toenemen.

¹ bevolkingsprognose, CBS Statline

Nu heeft Heemskerk ca. 38.000 inwoners. Zoals het er nu naar uitziet, zal het aantal inwoners tot 2025 stijgen tot 41.000, daarna zal een geleidelijke terugval plaatsvinden naar 35.000 inwoners. Tenzij er geheel nieuwe migratiestromen op gang komen, schetst bovenstaande het proces richting de Heemskerkers van de toekomst.

Het in aantal toenemende ouderen zal leiden tot een toenemende vraag naar zorg en voorzieningen voor deze groep. Dit zal een groot beslag leggen op beschikbare middelen. De kosten van de WMO zullen toenemen.

6 |

De gevolgen van de veranderende leeftijdsopbouw op de woningmarkt zijn aanzienlijk. Zo zal er behoefte komen aan woonruimte met een leeftijdsbestendig karakter. Ook zal er een verschuiving optreden als grote groepen ouderen hun huidige woonruimte gaan verruilen voor passender woonruimte. De verwachting is dat ook bij afname van het inwoneraantal de vraag naar zelfstandige woonruimte zal blijven toenemen door verdunning van huishoudens.

De bijdrage aan het gemeentefonds en de inkomsten uit W.O.Z. zouden kunnen afnemen.

Strategische vraag: Hoe mee te bewegen met een sterk veranderende bevolkingssamenstelling?

- Hoe kan de gemeente haar midden en lange termijn planning aanpassen, zodat een toenemend gat tussen een op groei gebaseerd uitgavenbeleid en een krimpende bevolking en belastinggrondslag voorkomen kan worden?
- Hoe kan de gemeente haar woningbeleid zo vormgeven, dat flexibel omgegaan kan worden met de veranderende vraag naar woonruimte, leegstand en/of schaarste kunnen worden voorkomen en de kwaliteit van woonomgevingen op peil gehouden kan worden?
- Willen we inzetten op levensloopbestendige woningen, flexibilisering van functies in woningen qua werk, recreatie en zorg?
- Hoe kan de gemeente haar beleid ten aanzien van voorzieningen en infrastructuur zo vormgeven, dat ingespeeld kan worden op een toenemende vraag naar zorg en een gemiddeld oudere bevolking?

Deelnemers aan de slag in de trendworkshop

| 7

2. Wat doen Heemskerkers rond 2040?

QUA INSPANNING: WERKEN, ZORGEN EN LEREN

Nationale trends op het gebied van werkgelegenheid zijn een verwachte toename van de vraag naar personeel in de **zorg** en naar **technisch personeel**. Daarnaast is er een beweging zichtbaar van een werkgevers- naar een **werknemersmarkt**. Deze trend wordt veroorzaakt door een grote uitstroom van pensioengerechtigden in combinatie met ontgroening van de beroepsbevolking. Hierdoor zullen in sommige sectoren structurele personeelstekorten ontstaan. Dit zal er waarschijnlijk toe leiden dat mensen tot op hogere leeftijd door blijven werken.

Op dit moment is Heemskerk een forensengemeente. In de directe omgeving zijn de **tuinbouw** en Corus belangrijke werkgevers. Toekomstige werkgelegenheid in Heemskerk zal in belangrijke mate worden bepaald door de toekomst van **Metropoolregio Amsterdam**, ontwikkelingen in de agrarische sector en bij Corus.

Voor de agrarische sector in Heemskerk ziet het er naar uit dat er geen toekomst is zonder schaalvergroting. De wijze waarop er nu tuinbouw bedreven wordt, is niet langer rendabel. De verwachte verdere stijging van grondstof- en energieprijzen versterkt dit. Dit betekent of dat er enkele grote bedrijven over zullen blijven of dat de agrarische sector uit Heemskerk zal verdwijnen.

De toekomstige werkgelegenheid bij het oude Corus, nu het Indiase Tata Steel is onzeker. Tata Steel heeft wel beloofd dat de overname op korte termijn geen gevolgen zal hebben voor het aantal banen, maar voor de lange termijn geeft het concern geen garanties².

Toerisme en recreatie zijn mogelijk andere bronnen voor economische activiteit en werkgelegenheid in Heemskerk 2040. Het strand is hierbij een interessante troef. Kan het strand, gezien de verwachte stijging van de zeespiegel, behouden blijven voor Heemskerk en uitgroeien tot een toeristische badplaats? Ook hierbij is de ontwikkeling en invulling van het Metropoolgebied Amsterdam van grote invloed. Welke rol krijgt Heemskerk hierin en welke rol wil het spelen?

Gezien de aankomende vergrijzing ligt het voor de hand dat de zorgvraag in Heemskerk zal toenemen, waarbij de verwachting is dat kwaliteitseisen die mensen stellen omhoog zullen gaan. Ouderen kunnen en zullen waarschijnlijk steeds langer thuis blijven wonen, waardoor verzorging arbeidsintensiever zal worden. De exacte vraag naar personeel in de zorg in Heemskerk is behalve van het aantal ouderen en hun gezondheid ook afhankelijk van ontwikkelingen op het gebied van domotica en robotisering.

Een andere nationale trend, die ook in Heemskerk zichtbaar is, is de afname van het aantal mensen dat vrijwilligerswerk verricht. Dit heeft nu al zijn weerslag op het verenigingsleven; kleine verenigingen fuseren mede daardoor tot grote verenigingen.

Als deze trend doorzet betekent het dat diensten en voorzieningen die nu door vrijwilligers worden verzorgd in de toekomst zullen wegvallen of zullen moeten professionaliseren.

Nederland ontgroent. Er zullen dus minder schoolgaande kinderen komen. Daarnaast is het onderwijs continu aan verandering onderhevig. Kinderen en lesvormen veranderen. Kinderen van nu verwerken bijvoorbeeld op jonge leeftijd veel meer verschillende impulsen tegelijk dan vroeger. Veranderende behoeften

² www.rtl.nl

in de samenleving, ICT en voortschrijdend inzicht in hoe mensen leren, stimuleren de ontwikkeling van nieuwe lesvormen. De introductie van bijvoorbeeld de Basisvorming en de Tweede Fase hebben elkaar snel opgevolgd.

Samenwerking van scholen met andere instellingen en met name ook het bedrijfsleven is een andere ontwikkeling. Scholen zullen meer deel gaan uitmaken van netwerken. Ook virtuele netwerken zullen een steeds grotere rol gaan spelen in het onderwijs. Door nieuwe technologieën kunnen leerlingen vanaf andere plekken dan school lessen volgen, opdrachten inleveren en toetsen maken. Verder wordt er momenteel nagedacht over andere mogelijke functies en taken van een school. Zo wordt er nagedacht over dagprogrammering van 7 tot 19 uur en multifunctioneel gebruik van schoolgebouwen.

BANDBREEDTE: HEEMSKERKERS ZIJN EXTERN GEORIËNTEERD VS. INTERN GEORIËNTEERD

IMPACT: KARAKTER VAN HEEMSKERK, ECONOMISCHE ACTIVITEIT BINNEN HEEMSKERK, WELVAART EN INKOMSTEN VAN DE GEMEENTE, BEVOLKINGSSAMENSTELLING, VOORZIENINGEN, RUIMTEGEBRUIK, ONDERWIJS VOORZIENINGEN

Het type werkgelegenheid in en rondom Heemskerk zal invloed hebben op de mensen die het aantrekt en daarmee op de bevolkingsamenstelling. Wordt Heemskerk een stad waar veel werkenden naar toe trekken of zal het juist ouderen lokken vanwege de ruimte en rust? Wat zal het karakter zijn van Heemskerk in 2040? Een forensenstad, een zorgstad, een recreatiestad voor ouderen of juist voor werkenden uit Amsterdam, een badplaats voor Chinese toeristen? Of een combinatie van bovenstaande?

Het karakter van Heemskerk heeft gevolgen voor de economische activiteit binnen Heemskerk. Een badplaats biedt ruimte voor strandtentjes, terwijl een forensenstad wellicht gebaat is bij hypermarkten buiten aan de rand van de stad. Daarop aansluitend vraagt een zorgstad om andere voorzieningen dan een buitengebied van Amsterdam. Ook het type woningen waar vraag naar zal zijn wordt mede bepaald door het karakter van Heemskerk.

Tot slot heeft de manier van leren en het aantal schoolgaanden impact op de vraag naar onderwijsvoorzieningen.

Strategische vraag: kunnen en willen we de economische dynamiek van Heemskerk sturen? Kunnen en willen inzetten op een bepaald sociaal-economisch profiel voor Heemskerk?

- Heeft Heemskerk invloed op de bestaande economische activiteiten?
- Kan Heemskerk faciliteiten creëren voor nieuwe economische activiteiten?
- Wat zijn de groeibriljanten van Heemskerk op het gebied van werkgelegenheid?
- Willen we actief inzetten op een bepaald profiel/karakter van Heemskerk?
- Wat wil de gemeente Heemskerk doen met de ruimte die vrijkomt indien de tuinbouw wegvalt?
- Willen we inzetten op kwalitatief hoogwaardige woningbouw en daarvoor een derde van Heemskerk afbreken en vernieuwen?
- Willen we inzetten op waterwoningen in verband met waterberging?
- Hoe kan de gemeente Heemskerk ervoor zorgen dat de kwaliteit en kosten van voorzieningen, die nu op vrijwilligers drijven, gehandhaafd blijft?
- Welke onderwijsvoorzieningen heeft Heemskerk nodig?
- Hoe kan Heemskerk onderwijsvoorzieningen integreren met andere sociale voorzieningen?
- Aan welke sociale- en onderwijsvoorzieningen is behoefte in de toekomst en waar zet Heemskerk dan op in?

QUA ONTSPANNING: CONSUMEREN EN RECREËREN

Het consumentengedrag in Nederland verandert. We zien dat het aantal transacties via internet toeneemt. Veel winkels hebben inmiddels een online shop naast een "echte" winkel en er zijn zelfs steeds meer winkels die alleen nog maar online open zijn. Aan de andere kant is er ook een beweging te zien van online winkels die juist weer behoefte hebben aan een echte winkel, omdat mensen het product willen kunnen ervaren (dit is onder andere te zien bij aanbieders van audiovisuele producten). Hoe zal het gebruik van fysiek en virtueel winkelen zich ontwikkelen? Halen mensen hun dagelijkse zaken in de hypermarkt, buiten de stad, in de buurtsuper om de hoek, of online? Als men gaat funshoppen, doen ze dat dan op internet, in het centrum of in de "shoppingmall".

Op dit moment is er een ontwikkeling richting winkelcentra die gecombineerd worden met verschillende recreatie mogelijkheden. Hierdoor wordt winkelen nog meer een dagje uit.

De hoeveelheid vrije tijd neemt momenteel toe. Dit wordt mede veroorzaakt door het grote aantal 60+-ers dat met pensioen gaat en dus veel tijd over heeft. Bovendien heeft deze groep gemiddeld gezien veel geld te besteden. Tegenwoordig lijken recreëren en consumeren goed samen te gaan of zelfs samen

te vallen: uit eten gaan wordt een vorm van recreatie en tijdens het funshoppen is een kop koffie of een lunch bijna vanzelfsprekend.

Het recreëren in verenigingsverband verschuift naar meer individueel recreëren. In heemskerk is te zien dat de animo om lid te worden bij een vereniging afneemt.

BANDBREEDTE: RECREËREN EN CONSUMEREN BINNEN OF BUITEN HEEMSKERK

IMPACT: RUIMTEGEBRUIK, INVESTERINGEN IN RECREATIEVOORZIENINGEN, BEREIKBAARHEID, WERKGELEGENHEID, INKOMSTEN

Manier en mate van consumeren en recreëren bepaalt deels de vraag naar ruimtegebruik. Grote winkelcentra met recreatievoorzieningen zijn vaak buiten het centrum gelokaliseerd. Dit heeft weer impact op het winkelen, het ruimtegebruik en de voorzieningen in het centrum. Ook sport en recreatie vragen om ruimte. De locatie van winkels en recreatie hebben weer impact op verkeersstromen, vraag naar parkeergelegenheid en bereikbaarheid.

Is de recreatie gericht op Heemskerkers of op recreanten van buiten Heemskerk? Dit heeft impact op werkgelegenheid en inkomsten uit consumeren en recreëren.

Strategische vraag: wil Heemskerk consumeren en recreëren binnen de gemeente stimuleren of remmen?

- Welke mogelijkheden heeft de gemeente Heemskerk om consumeren te stimuleren of te remmen?
- Welke mogelijkheden heeft de gemeente Heemskerk om recreëren te stimuleren of te remmen?
- Waar is behoefte aan en op welke vormen van consumptie en recreatie zetten we in?

3. Hoe bewegen Heemskerkers zich rond 2040?

MOBILITEIT EN VIRTUALISERING

De mobiliteit van Nederlanders neemt al decennia toe in de vorm van het aantal kilometers dat mensen afleggen. De laatste jaren hebben we te maken met een stijging van het aantal auto's in Nederland. Het wordt steeds gebruikelijker dat huishoudens niet één, maar twee auto's voor de deur hebben staan. Dit heeft zijn weerslag op ruimtegebruik, parkeergelegenheid, fijnstofemissie, verkeersveiligheid en CO₂-uitstoot van een gemeente. Een andere trend hieraan gerelateerd is dat technologische ontwikkeling er in de komende jaren voor kan gaan zorgen dat openbaar vervoer niet altijd de meest milieubewuste keuze blijft. Hybride auto's worden steeds vaker gekozen door de bewuste burger die bovendien geconfronteerd wordt met torenhoge brandstofprijzen.

De hoge brandstofprijzen kunnen invloed hebben op de mobiliteit van de Heemskerk. We hebben in de afgelopen maanden al gezien dat er 3% minder files waren doordat meer mensen de auto lieten staan en dat er in juli 2008 6,7% minder auto's werden verkocht. Daarnaast wordt er voor het eerst sinds 2003 een vermindering van de groei van het vliegverkeer gesignaleerd. Deze signalen zouden een positieve ontwikkeling zijn ten aanzien van klimaat, de luchtkwaliteit en de geluidsoverlast. Het is echter onzeker hoe de brandstofprijzen zich gaan ontwikkelen en of deze trend zich zal voortzetten.

De impact van deze ontwikkelingen op Heemskerk worden mede bepaald door het toekomstige karakter van de gemeente. Dit beïnvloedt de mate waarin Heemskerk zich ontwikkelt als een forensenstad, de recreatiemogelijkheden die Heemskerk biedt, de werkgelegenheid binnen de gemeente en de aantrekkingskracht van de gemeente als vestigingsstad. Dit heeft invloed op de intensiteit waarmee gebruikt wordt gemaakt van het openbaar vervoer, de wegen, het aantal auto's per huishouden, etc. Daarnaast kunnen we er vanuit gaan dat middelen waarmee men zich verplaatst in de komende jaren zullen blijven ontwikkelen. De vraag is welke modaliteiten er bij gaan komen. Worden hybride auto's of zelfs de PALV standaard in het straatbeeld, welke vervoersmiddelen voor ouderen gaan de rolator en de brommobiel opvolgen, zal de Segway massaal aanslaan, etc.

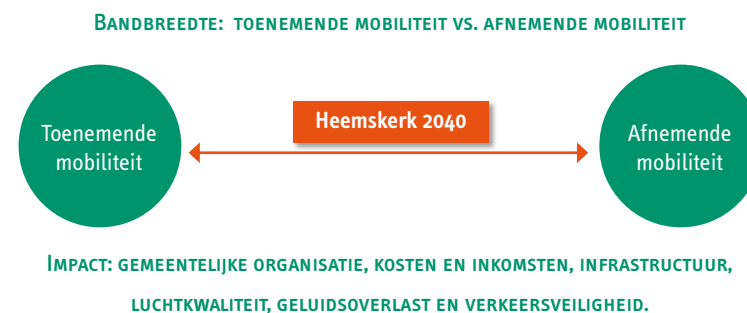
De afgelopen decennia is niet alleen de fysieke mobiliteit toegenomen, maar ook de virtuele mobiliteit. Communicatiemogelijkheden worden steeds uitgebreider en mensen over de hele wereld communiceren steeds sneller en goedkoper met elkaar. Netwerksites als Hyves, Linked-in en MySpace faciliteren (inter)nationale contacten en verbanden.

Door deze virtualisering ontstaan er nieuwe verbanden naast de reeds bestaande geografische verbondenheid met de plekken waar men woont, werkt en familie en vrienden heeft. Op het gebied van werk behoort thuiswerken tot een opkomende mogelijkheid. Door ICT kan er vanuit huis ingelogd worden op het netwerk van het bedrijf. Thuis en mobiel werken maakt flexibilisering van arbeidstijden mogelijk, waardoor werk en andere taken zoals bijvoorbeeld de zorg voor kinderen makkelijker zouden kunnen worden gecombineerd. De verwachting is dat mensen toch de behoefte houden om elkaar fysiek te ontmoeten. Als dit niet meer vanzelfsprekend op het werk gebeurt, zal dit verschuiven naar andere momenten en locaties.

Virtualisering heeft ook haar weerslag op de behoefte aan vervoer. Telewerken maakt het mogelijk dat werknemers zich minder hoeven te verplaatsen. Hiermee wordt ook de druk op het wegennet verlaagd. Op dit moment zijn files in de spits op de A9 een groot probleem en ook parkeerdruk in het centrum neemt toe.

Wellicht verminderen deze problemen door telewerken en flexibele werktijden. Het kan dus zijn dat het woonwerk verkeer afneemt.

Daar tegenover staat dat andere vormen van vervoer bijvoorbeeld goederenvervoer en recreatief vervoer juist weer toenemen.

Virtualisering en veranderingen rondom mobiliteit hebben impact op de gemeentelijke organisatie als het gaat over telewerken, het wagenpark van de gemeente, de eigen parkeergelegenheid van de gemeente en de toegankelijkheid van openbare gebouwen. Daarnaast zou het impact op kosten en inkomsten kunnen hebben; het afval van nu wordt wellicht de brandstof van de toekomst. Men kan daarbij denken aan biobrandstof uit waterzuivering. Aan welke infrastructuur is behoefte in de toekomst? Aan openbaar vervoer, meer asfalt, nieuwe wegen voor rollators, Segways en invalidewagens? Steviger fietspaden voor de fiets van de toekomst waarmee je makkelijk 40 km/h haalt? Welke infrastructuur vragen alternatieve energiebronnen voor mobiliteit en nieuwe voertuigen? Men kan daarbij denken aan oplaadstations, biogaspompen en zelfs aan landingsbanen voor vliegende voertuigen.

Nieuwe voertuigen zouden wel eens gunstig uit kunnen pakken voor zaken als luchtkwaliteit en geluidsoverlast. Elektrische auto's bijvoorbeeld zijn veel schoner. Zij zijn ook veel stiller, dus fietsers en voetgangers horen hen minder goed aankomen.

Strategische vraag: Aan welke fysieke en virtuele voorzieningen op het gebied van mobiliteit is er behoefte in de toekomst?

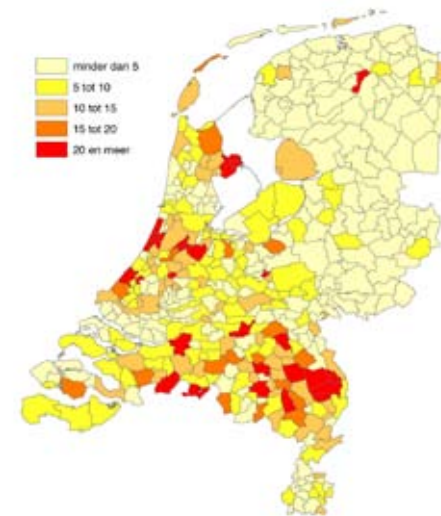
- Hoe speelt de gemeente Heemskerk in op de gevolgen van toenemende of afnemende mobiliteit?
- Hoe zorgt de gemeente Heemskerk ervoor dat Heemskerk goed bereikbaar blijft?
- Waar gaat de gemeente op inzetten qua alternatieve brandstoffen en welke voorzieningen gaat zij daarbij faciliteren en/of aanbieden?
- Wat worden de belangrijkste vervoersmiddelen en welke aanpassingen in infrastructuur zijn gewenst om dit te faciliteren?
- Gaat de gemeente Heemskerk thuis- en mobiel werken faciliteren?
- Hoe waarborgt de gemeente verkeersveiligheid, luchtkwaliteit en geluidsnormen?

4. Hoe ziet de wereld eruit buiten Heemskerk rond 2040?

GLOBALISERING EN KLIMAATVERANDERING

Een aantal effecten van globalisering, arbeidsmigratie en open grenzen is al duidelijk merkbaar. Zo is Corus inmiddels Tata Steel, werken er Oost-Europeanen in de tuinbouw en stijgen de grondstofprijzen onder andere als gevolg van de enorme groei in de BRIC landen (Brazilië, Rusland, India en China). Allerlei productieprocessen en diensten worden naar zogenaamde lage-lonenlanden verplaatst en sommige werkzaamheden worden juist alweer terugverplaatst naar Europa.

Immigratie in 2007 en in het eerste kwartaal 2008 van in Polen geboren personen per gemeente (aantal per 10 000 inwoners)

Sinds de **grenzen open** zijn gesteld binnen de EU (2007), zijn veel Oost-Europeanen gaan werken in Nederland. Per kwartaal immigreren momenteel ongeveer 3.500 Polen naar Nederland voor werk³. Naast Polen, zijn er ook steeds meer Bulgaren en Roemenen werkzaam in Nederland. Deze arbeidsmigratie beïnvloedt de arbeidsmarkt in Nederland en dus ook in Heemskerk. In sectoren als de tuinbouw wordt veel gebruik gemaakt van seizoenmedewerkers.

Ook deze seizoenmedewerkers zijn vaak van Oost-Europese afkomst. Het is de vraag welke mensen waar zullen werken in 2040 en of deze mensen zich permanent vestigen of tijdelijk?

Klimaatverandering is aan de orde van de dag. Overal om ons heen zien we de gevolgen: het wordt warmer, er doen zich meer extreme weersomstandigheden voor, orkanen zijn heviger en overstromingen treffen plekken die niet eerder getroffen zijn. Klimaat-eisen worden op Europees of mondiaal niveau gesteld.

³ www.cbs.nl

Al deze mondiale ontwikkelingen kunnen invloed hebben op de mensen en het leven in Heemskerk. Daarmee hebben deze ontwikkelingen ook invloed op de gemeente. Voor Nederland, en dus ook voor Heemskerk, zijn er een aantal bedreigingen: een stijgende zeespiegel, overtollig rivier- en regenwater, schade door extreme weersomstandigheden en perioden van droogte. In het rapport van de Deltacommissie wordt uitgegaan van een zeespiegelstijging van 40 centimeter in 2050 en 65 tot 130 centimeter in 2100.

Zowel China als India hebben de afgelopen jaren groeicijfers laten zien van ongeveer 10%. Door deze ongelooflijke groei is de vraag naar grondstoffen in deze economieën hard gestegen. Dit draagt mede bij aan het schaarser worden van grondstoffen. Het gaat hierbij niet alleen om energie, maar ook om grondstoffen voor bijvoorbeeld de bouw. De olieprijs loopt momenteel al op, net als de staal-, erts-, kool- en voedselprijzen. In 2040 zullen de tekorten hoogstwaarschijnlijk verder opgelopen zijn. Nederland bezit, behalve aardgas dat ook ooit op zal raken, zelf geen grondstoffen. Hierdoor is er een grote afhankelijkheid van buitenlandse spelers, die in de toekomst verder zal toenemen. Deze afhankelijkheid zorgt ervoor dat Nederland na moet denken over alternatieve energiebronnen en grondstoffen, zoals bijvoorbeeld wind- en zonne-energie en wellicht kernenergie.

Schaarste, afhankelijkheid en hoge prijzen zorgen voor nieuwe oplossingen. Een transitie naar alternatieve energiebronnen is in het komende decennium haast onontkoombaar. Bestaande grondstoffen zullen meer en meer hergebruikt (moeten) worden.

Deze transitie kan ervoor zorgen dat sommige problemen van nu juist oplossingen worden. Tegenwoordig is varkens- en koeienmest nog een probleem. Het is heel goed mogelijk dat mest gebruikt gaat worden als brandstof voor bijvoorbeeld auto's en als stroom voor huishoudens. Dit gebeurt al in landen als Zweden. Ook in Nederland is recent de eerste biomassacentrale geopend, waar energie wordt opgewekt uit kippenmest. Mest is dus geen probleem meer, maar levert zelfs geld op.

Het is onduidelijk hoe deze transitie er exact uit zal gaan zien. Welke energiebronnen zullen worden aangeboord en wanneer is het toegankelijk voor iedereen? De voorspelling is dat in 2015 "grid parity" wordt bereikt, wat betekent dat het opwekken en distribueren van zonne-energie even duur is als de opwekking en distributie met behulp van huidige energiecentrales.

BANDBREEDTE: BEPALEN WERELDPROBLEMEN DE AGENDA IN HEEMSKERK OF GAAT DE TURBULENTIE IN DE WERELD AAN HEEMSKERK VOORBIJ?

IMPACT: WERKGELEGENHEID, MILIEU- EN BOUWBELEID, RUIMTELIJKE ORDENING,

Gebeurtenissen in de buitenwereld kunnen invloed hebben op Heemskerk. Door de overname van Corus door Tata Steel kan de economie van India de prestaties en beslissingen van Tata Steel in Heemskerk beïnvloeden. Een besluit genomen in Brussel over de maximaal toegestane uitstoot van fijnstof, heeft invloed op de industrie, de veebedrijven, woningen en auto's in Heemskerk.

Het besluit van Nederland om in januari 2007 de grenzen open te stellen voor EU-werknemers heeft direct gezorgd voor een toenemend aantal Oost-Europese werknemers in Nederland. Voor Heemskerk kan dit betekenen dat de bevolkingssamenstelling verandert. Een veranderende bevolkingssamenstelling vraagt om andere woningen en voorzieningen.

De klimaatverandering heeft impact op het wonen in Heemskerk. Aangezien Heemskerk vlakbij de kust ligt, kan een stijging van het zeewater grote gevolgen hebben. Hier dient rekening mee gehouden te worden bij de bouw van huizen. Is het bijvoorbeeld verstandig om waterwoningen te bouwen? Is er ruimte nodig voor waterberging?

De veranderingen op het gebied van duurzame energie vragen om een andere aanpak van de gemeente. Zo kunnen er bijvoorbeeld nieuwe eisen gesteld worden aan de bouw van woningen. De bouw van energiezuinige of energie neutrale woningen zal gestimuleerd of misschien zelfs verplicht worden. Ook de locatie van woningen zal veranderen.

Het hergebruik van grondstoffen heeft impact op de gemeentelijke organisatie rondom afval. In de gedachte van afval is voedsel (Cradle to cradle) zouden de kosten van afval kunnen dalen of kan afval zelfs een bron van inkomsten worden. Materialen worden daardoor niet meer weggegooid, aangezien alles wordt gerecycled. De restwarmte van Corus kan bijvoorbeeld een belangrijke rol gaan spelen in de functie van warmtebron.

Strategische vraag: is Heemskerk mondiaal georiënteerd of intern gericht?

- Hoe gaat de gemeente om met een meer internationale beroepsbevolking?
- Hoe gaat Heemskerk de effecten van klimaatverandering aanpakken?
- Gaat Heemskerk inzetten op duurzaamheid?
- Moet Heemskerk gebieden reserveren voor waterberging?
- Is Heemskerk voorbereid op overstromingen of andere gevolgen van extreme weersomstandigheden?
- Gaat de gemeente Heemskerk in de energiebusiness door bijvoorbeeld waterzuivering in te zetten voor biogas?
- Willen we inzetten op kwalitatief, hoogwaardige en duurzame woningbouw en daarvoor een derde van Heemskerk afbreken en vernieuwen?
- Willen we inzetten op waterwoningen in verband met waterberging?
- Gaat Heemskerk mondiale ontwikkelingen volgen en actief deelnemen in internationale netwerken?

5. Hoe ziet de (Heemskerkse) overheid eruit rond 2040?

AMBTELIJK ORGANISATORISCH: ELEKTRONISCHE OVERHEID

Groeiende mogelijkheden van technologie en ICT zullen zowel schaalvergroting als schaalverkleining mogelijk maken. De wereld raakt steeds meer verbonden, waardoor gebeurtenissen op internationaal niveau steeds meer invloed zullen hebben op lokale ontwikkelingen. Digitalisering en virtualisering maken dat nu niet meer alle handelingen fysiek verricht hoeven te worden. Veel zaken waarvoor men tot nu toe naar het gemeentehuis moest kunnen nu elektronisch geregeld worden. Een voorbeeld van schaalvergroting is dat geboorteregisters weer nationaal beheerd kunnen worden; de fysieke nabijheid van het register bij de ouders van de geboren is overbodig geworden.

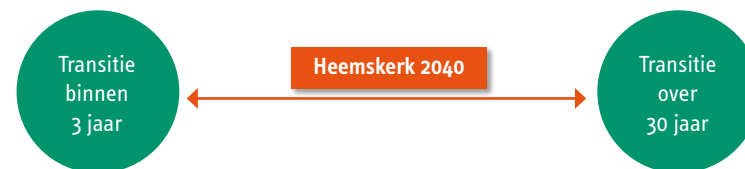
In 2000 is onder minister Van Boxtel van Binnenlandse zaken en Koninkrijk-relaties een flinke impuls gegeven aan de ontwikkeling van de elektronische overheid. Gemeenten zullen steeds meer diensten via internet aanbieden en ICT gebruiken om reductie van administratieve lasten te realiseren. Steeds meer systemen zullen worden gekoppeld om informatie met elkaar in verbinding te brengen. Dit gaat verder dan alleen informatie van de overheid. Verdergaande standaardisatie van systemen zal schaalvergroting en efficiencyvoordelen mogelijk maken die zullen leiden tot kostenbesparingen.

De toenemende virtualisering van burgers en overheden zorgt ervoor dat iedere Nederlander, en dus ook iedere Heemskerker, een schat aan informatie kan vergaren. Aan de ene kant biedt dit veel mogelijkheden om de inwoners te bereiken, aan de andere kant verwachten inwoners ook de gemeente op dezelfde manier te kunnen bereiken. De opkomst van DigID, *Overheid heeft antwoord* en PIP (Persoonlijke Internet Pagina) zorgt ervoor dat steeds meer overheidszaken via internet afgehandeld kunnen worden. Burgers worden steeds mondiger, zien de brede mogelijkheden van ICT en zullen deze diensten gaan wensen van hun gemeente. Dit zorgt ervoor dat overheden steeds efficiënter zullen moeten gaan werken en dat de rol van de gemeente zal veranderen. De toename en de verandering van aard van de informatiestromen zal zorgen voor een veranderende vraag

van informatie en om een ander aanbod van informatie. De overheid kantelt van aanbodgedreven naar vraaggedreven: een 'slimme' proactieve overheid met één gezicht naar de burger toe, die centraal komt te staan. 7 dagen per week, 24 per dag bereikbaar.

BANDBREEDTE: TRANSITIE NAAR VIRTUELE OVERHEID ONTWIKKELT SNEL VS. TRANSITIE NAAR VIRTUELE OVERHEID KOMT LANGZAAM OP GANG

IMPACT: GEMEENTELIJKE ORGANISATIE, COMMUNICATIE, INFORMATIEVERWERKING, ROL GEMEENTE, TAKEN GEMEENTE EN PERSONEEL

De vraag naar een meer virtuele overheid heeft invloed op verschillende aspecten van de gemeente. Het creëert de noodzaak tot een meer professionele organisatie die verder kijkt (dus ook over grenzen) en werkt vanuit strategie in plaats vanuit producten. Naast een andere organisatie vraagt dit om specifieke competenties van medewerkers van de gemeente Heemskerk. Informatie, kennis en ontwikkeling die elders in de wereld zijn bedacht zouden ook meteen beschikbaar moeten

zijn voor burgers in Heemskerk, via de overheid. De alerte burger verwacht van haar gemeente dat ze op meegaat met mondiale ontwikkeling. Om hiervan op de hoogte te zijn en te beantwoorden aan de vraag van burgers is communicatie met de buitenwereld cruciaal.

In de komende jaren zou de overheid zich kunnen ontwikkelen als regisseur van de 'warme deken' (aansturen van commerciële partners) maar we sluiten niet uit dat de regio zou overgaan naar het zijn van de 'warme deken'. De overheid is ook een bron van informatie en moet zich hierop aanpassen. Dit leidt ertoe dat de overheid zich steeds meer als supermarkt zal gaan gedragen. Zij verkoopt dus niet alleen standaard producten maar op maat gesneden pakketten voor de klant. De burger komt met een zorgvraag en de gemeente reikt naast de aangepaste woonruimte en parkeerplaats, ook thuiszorg en noodzakelijke medicatie aan.

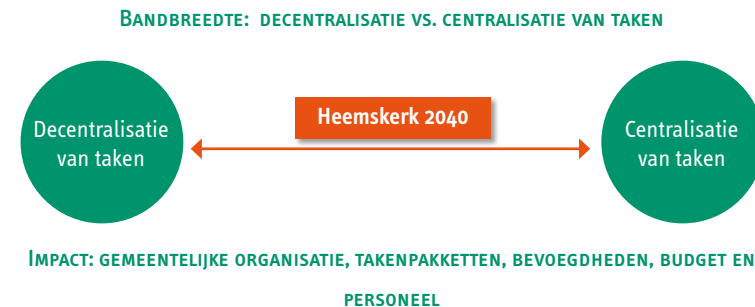
Het groeiende belang en de toenemende mogelijkheden van technologie zullen resulteren in een verandering in het takenpakket van ambtenaren. Gezien het grote aantal diensten dat de gemeente Heemskerk nu aanbiedt (+/- 200) heeft een verandering hierin grote impact. Steeds meer taken zullen virtueel uitgevoerd worden en daardoor zal de werkplek steeds minder belangrijk worden. Dat zal weer om andere managementstijlen vragen. Zo zal interne communicatie steeds meer digitaal gebeuren en zullen beloningen steeds vaker op basis van prestatie worden berekend in plaats van op aanwezige uren.

POLITIEK BESTUURLIJK: METROPOOLREGIO AMSTERDAM

Als gemeente heb je niet alleen te maken met lokale besluitvorming, maar ook met besluiten die op andere overheidsniveaus wordt genomen. De Metropoolregio Amsterdam, de provincie Noord-Holland, nationale overheden, Europese Unie en overkoepelende wereldorganisaties hebben allemaal invloed op ontwikkelingen op gemeentelijk vlak. Daarom is het belangrijk om in de gaten te houden hoe deze overheden zich ontwikkelen. Wat zijn onderwerpen waarmee ze zich bezig houden, en welke politieke kleur krijgen overheden?

De afgelopen jaren hebben gemeenten te maken met een trend van decentralisatie van verantwoordelijkheden. Gemeenten krijgen steeds meer taken, maar

bevoegdheden en budgetten liggen nu over het algemeen bij hogere overheden. De vraag is hoe deze verantwoordelijkheid zich gaat ontwikkelen in de toekomst. Onder de naam 'Metropoolregio Amsterdam' wordt er door regionale en lokale overheden samengewerkt in het noordelijke deel van de Randstad. Door op verschillende terreinen afspraken te maken, bundelen de partijen hun krachten om van de Metropoolregio Amsterdam een internationaal concurrerende regio te maken. De gemeente Heemskerk heeft tot op zekere hoogte inspraak in de afspraken die er gemaakt worden, maar zal ook afhankelijk worden van de afspraken die elders gemaakt worden.

Als de decentralisatie steeds verder doorzet zullen takenpakketten van gemeenten steeds verder uitbreiden. Deze uitbreiding zal doorwerken in budgetten, bevoegdheden en verantwoordelijkheden. Wanneer gemeenten meer verantwoordelijkheden krijgen moet de organisatie daarop worden aangepast.

Als de taken van de gemeente steeds meer worden overgenomen door hogere overheden en dus steeds meer centraliseren nemen de verantwoordelijkheden van de gemeente af. Deze uitholling heeft het omgekeerde effect op het belang van gemeenten.

De invloed van de Metropoolregio Amsterdam kan verschillende kanten op bewegen. Er worden afspraken gemaakt over woningbouw, werkgelegenheid, infrastructuur en landschap. De bereikbaarheid van de gemeente Heemskerk kan hierdoor verbeteren, waardoor de gemeente een aantrekkelijker vestigingsplaats wordt. Aan de andere kant kan de gemeente Heemskerk een toeristische rol krijgen in de Metropoolregio. Dit kan weer grote invloed hebben op de werkgelegenheid in de gemeente.

Strategische vraag: Hoe gaat de gemeente Heemskerk om met groeiende virtualisering, wisselende bevoegdheden en plaats in de regio?

- Hoe gaan we de e-gemeente vormgeven?
- Heeft de gemeente Heemskerk de competenties en kwaliteiten in huis om een snelle transitie te maken naar een elektronische overheid?
- Heeft de gemeente Heemskerk de competenties en kwaliteiten in huis om de verantwoordelijkheden aan te kunnen die komen bij doorzetting van decentralisatie?
- Hoe gaan we om met decentralisatie vanuit de Rijksoverheid en eventuele centralisering?
- Waar gaan we op inzetten in de regio?

Deelnemers aan de slag in de trendworkshop

Colofon

PROJECTTEAM

Adrienne Bloem, Inge Dudink, Ron van Leeuwen, Ida Kolkman,
Hans Nelissen, Jan Tuithof, Bob de Bie, Sandra Mottier.

DEELNEMERS

- Lida Samson - GGD Kennemerland
- Jopie Bulthuis - WMO Burgerplatform
- Frand Wevers - WMO Burgerplatform
- Ron Zuidervaart - HCW
- Sjon Koelman - HCW
- Rob Verweij, Gerik ter Berge - Kamer van Koophandel
- Siem Kuiper - LTO-Noord
- Jan van Mourik - PWN
- Gert Lohman - Welschap Welzijn
- Anton vd Hulle - CWI IJmond
- Aad Leek - Wonen op Maat
- Dick Krom - Tabijn
- John Keunen - Fedra
- Marcel Sukel - Provincie Noord-Holland
- René Schoone - Floricultura
- Paul Leistra - Rabobank IJmond Noord
- Anneke Been - IJmond Veelzijdig
- Jan de Haan, Dirk Spijker, Wouter Peters - Cliënten Platform Sociale Zaken
- Bert Pannekeet - Mileudienst IJmond
- Sylvia Dekker - Van Vlaanderen Plaatwerk
- Fabian Nagtzaam - MKB Nederland-/IJmond
- Jos van der Heijden - De Hartekamp Groep
- Jacques de Vlugt, Jan Henneman, Kees Stam, Ina Beentjes, Jacques Nieuwenhuizen, Simon Broersen, Cees Beentjes, Ellen van Tongeren, Ekke Visser, Danielle vd Haagen, Marjolein van Tunen - raadsleden gemeente Heemskerk

- Jaap Nawijn, Gineke van 't Veer, Odd Wagner, Leo van der Kolk - B&W gemeente Heemskerk
- Cees Benningen, Marga Nijman, Ankur Fenger, Willem Wissink, Wim Res, Len Munnik, Erik Ottens, Jan Stokman, Walter Brander, Simone Stammis, Dorien van Putten, Maaïke Postuma, Eppo Oosterhoff, Bert vd Velden - medewerkers gemeente Heemskerk

EXTERNE BEGELEIDING

Renate Kenter

Douwe Bekenkamp

Lineke Botterhuis

De Ruijter Strategie B.V.

Amsterdamseweg 423, 1181 BP, Amstelveen

Tel. (020) 625 02 14

www.deruijter.net

Dit is een uitgave van
de gemeente Heemskerk .

september 2008

TEKST:

De Ruijter Strategie B.V.

EINDREDACTIE:

Communicatie gemeente
Heemskerk

OPMAAK EN PRODUCTIE:

Vormvast

DRUK EN LITHOGRAFIE

Van Hoesel

OPLAGE:

300